

Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar

Schadl György:

**A társaságok és a társasági jog fontosabb
dogmatikai kérdéseinek elemzése**

TÉZISEK

Szeged
2011.

Programvezető

Prof. Dr. Szabó Imre
egyetemi tanár

Témavezető

Dr. Papp Tekla
egyetemi docens

1. Kutatási feladat összefoglalása, kutatás célkitűzései

Doktori értekezésem célja a társasági jog legfontosabb dogmatikai és gyakorlati kérdéseinek részletes elemzése és a belőlük leszűrhető következtetések értékelése. A kutatási feladat fontosságát növeli, hogy nemcsak jó néhány elméleti kérdés feloldását, illetve az adott kérdésre vonatkozó elméletek hasznosítható elemeinek összegyűrése segítségével történő új, a magánjog tudományát tovább gazdagító tételek felállítását teszi lehetővé, hanem a társasági jogon keresztül a gazdasági életben funkcionáló társaságok gazdaságos működéséhez is segítséget nyújthat a társaságok alapítása, illetve működése folyamatának mélyebb kibontásával és elemzésével.

A dolgozat első részében a társasági jog intézményeinek általános, dogmatikai bemutatására törekszem, teljes mértékben magamévá téve Moór Gyula azon megállapítását, mely szerint *„az igazi jogász nem elégedhet meg pusztán a tételes jog ismeretével”*.

A dolgozat komplex jelleggel kívánja a témához kapcsolódó kérdéseket bemutatni, különös figyelemmel korunk aktuális kérdéseire. Az aktuális kérdések tárgyalásának azonban szükségképpen ki kell egészülnie a témához kapcsolódó joganyag múltjának, és fejlődéstörténetének elemzésével, ami egyrészt egy komplex kutatás integráns részét kell, hogy képezze, másrészt pedig nélkülözhetetlen az aktuális kérdések megértéséhez. Erre tekintettel a vizsgált kérdések során minden esetben kitérek az adott jogintézmény történetének legfontosabb, témánk szempontjából releváns vonatkozásaira, illetve azon folyamatok bemutatására, amelyek hatására bármilyen jellegű változás történt akár a vizsgált jogintézmény tételes jogi szabályaiban, akár az adott kérdéstről való elméleti gondolkodásban. Ugyancsak ebbe az irányba mutat a jogelméletben és a modern jogtudományi kutatásokban irányadónak vett tétel, mely szerint minden jogintézmény kiindulópontja annak története kell, hogy legyen. A vizsgált kérdések és jogintézmények története bemutatására mindig az adott fejezetben kerül sor, mert célszerűbb folyamatában szemlélni egy adott kategóriát, és a múltból előre ívelő folyamatos gondolati ív alapján bemutatni a jelenleg fennálló helyzetet. Az alapok lerakása végett azonban a modern társasági jog előzményeinek bemutatása önálló részben kap helyet: ez a dolgozat második része, amelyben kiemelkedő hangsúlyt kap annak vizsgálata, hogy milyen gazdasági és társadalmi igények indukálták az egyes társasági formák kialakulását az ókori Rómában.

A történeti fejtegetéseket követően a társasági jog azon kérdéseinek részletes elemzését

végzem el, amelyek az elméletben és a gyakorlati gazdasági tevékenységben a leginkább komoly érdeklődés tárgyát képezik. A szakirodalomban lényegében a római jogi kezdetektől a XIX. századi kodifikációkhoz kapcsolódó tanulmányokon át az 1988-as, 1997-es és 2006-os Gt.-hez kapcsolódó elemzésekig időről időre felbukkanó téma a társaságok jogi személyiségének kérdése, különös tekintettel arra az évszázadok alatt sem feloldott jogi ellentmondásra, amely a közkereseti és betéti társaság jogi státusza tekintetében a mai napig fennáll. A társasági jog rendszerének átfogó megértését és ismertetését célzó munkának így ez a rész esszenciális kellékének tekinthető, hiszen - ahogy a római jogi kérdések kérdések és az ott felvetődött legvitatottabb problémák 1500 évvel későbbi megoldási, illetve cáfolati lehetőségeinek vázlatos ismertetésénél láthattuk, a társaságok jogalanyiségének kérdése nem nyugvó paraszat jelent a jogtudományi gondolkodásban a mai napig. Tekintettel arra, hogy ez nemcsak magyar sajátosság, a dolgozat ezen része fokozottan vizsgálja a külföldi jogrendszereket, illetve a közösségi jogban a témakör kapcsán felmerülő kérdéseket.

Mielőtt egy racionálisan gondolkozó jogalany társaságot alapít, mindenképpen megvizsgálja az alapítás gazdasági motivációit. Erre tekintettel integráns részét képezi a dolgozatnak ezen kérdések elemzése, a piaci úttal való összevetés és az elméleti reflexiók gyakorlat szintjén megjelenő manifesztációinak értékelése. Ez a negyedik részben történik meg.

Tekintettel arra, hogy szinte nincs olyan fontosabb elméleti kérdése a társasági jognak, amelynek vizsgálatánál valamilyen szinten ne merülne fel a korlátozott felelősség kérdése, jelen dolgozat is önálló részt szentel ezen jogintézménynek, részletesen elemezve kialakulásának mozgatórugóit, gazdasági előnyeit-hátrányait és a hátrányok csökkentésére tett elméleti kísérleteket. Ez a dolgozat ötödik része.

A kutatás céljainak megfogalmazásánál és a minél igényesebb, illetve minél több szempontból hasznosítható dolgozat elkészítéséhez egy másik, szintén Moór Gyulától származó idézet adta a mottót: „a jog által a múlt irányítja a jelent és a jövőt”. Erre tekintettel pedig az aktuális kérdéseknek a vizsgálata a jogfejlődés múltjának kiegészítésével sem lehet elegendő, mert a kutatásnak föl kell tárnia a jogfejlődés múltjára tekintettel az adott időszak jogának jellegzetességeit és várható hatását, valamint a jogfejlődés távlatait. Mindezekre figyelemmel a vizsgált tételes jogi kérdések lehetséges jövőbeni szabályai is a kutatási feladat integráns részét képezik.

2.A kutatás módszerei,forrásai

Az eddig ismertettek alapján a történeti, a nemzetközi és a komparatív szemlélet túlsúlya mutatkozik meg a dolgozatban. A vizsgált kérdések és jogintézmények története bemutatására az előző pontban jelzett egyetlen kivételtől (a modern társasági jog előzményeinek bemutatása) eltekintve mindig az adott fejezetben kerül sor, célszerűbb folyamatában szemlélni egy adott kategóriát, és a múltból előre ívelő folyamatos gondolati ív alapján bemutatni a jelenleg fennálló helyzetet és levonni a következtetéseket a lehetséges jövőbeni szabályozás iránya tekintetében. Azokon a területeken, ahol a jelenlegi szabályozással elméleti problémák merülnek fel (legeklatásabb példa a kkt. és bt. jogi személyiségének hiánya), illetve ahol a gyakorlatban merül fel nehézség a szabály alkalmazása kapcsán (erre példa a kötelező tőkeminimum alacsony volta kft.-nél), a jelenleg hatályos jog normatív tartalma és a bírói gyakorlat, illetve a helyenként előkerülő külföldi elméletek alapján a dolgozat megpróbálja vázolni a leghatékonyabbnak tűnő jövőbeni szabályozás lehetőségét, a de lege ferenda módszerrel kidolgozott javaslatok a magyar szabályozás hatékonyságának fokozását szolgálják. A tételes jogi szabályok és az egyes konkrét jogintézmények elemzése tekintetében a leíró-elemző módszer érvényesül, amely az előző gondolatokban jelzettek alapján néhány esetben szükségszerűen kiegészül a kritikai szemlélettel, amikor a jelenlegi szabályozás, illetve gyakorlat hiányosságaira, illetve esetenkénti inadekvát voltára tekintettel változtatásra irányuló javaslat kerül megfogalmazásra.

A nemzetközi és komparatív szemlélet érvényre juttatását az irodalomjegyzékben feltüntetett idegen nyelvű (legnagyobb részben angol) eredeti forrásanyag áttanulmányozása segítette, amelyeknek a magyar forrásokkal való összevetése lehetővé tette a vizsgált kérdések komplex elemzését.

Bizonyos jellegű kérdések tárgyalásánál szükséges volt a jogági határok átlépése, hiszen néhány esetben a vizsgált társasági jogi intézmények gyakorlatban manifesztálódott különbségei leginkább a polgári eljárásjogban találhatók meg. Különösen aktuális és fontos ez a polgári jogi társaság, illetve a cégnevük alatt jogképes gazdasági társaságok perlése esetén, hiszen a jogképes gazdasági társaságok lehetnek felek a perben, addig a jogalanyisággal nem rendelkező polgári jogi társaság nem lehet fél a perben, így ha pert indít vagy pert indítanak ellene, a Pp. 130. §. (1) bekezdés e.) pontja alapján a perbeli jogképesség hiányára tekintettel a keresetet a bíróságnak idézés kibocsátása nélkül el kell utasítania. Szintén polgári eljárásjogi kérdéseket kellett vizsgálni a

jogi személyiségű és nem jogi személyiségű gazdasági társaságok megkülönböztetésének tételes jogi relevanciája tekintetében, hiszen a Gt. 2.§. (3) bekezdése alapján a jogi személyiség nélküli gazdasági társaság (kkt., bt.) is jogképes cégneve alatt, jogokat szerezhethet és kötelezettségeket vállalhat, így a társasági jogban komoly gyakorlati jelentőséggel nem bír a megkülönböztetés. A Pp. tekintetében viszont igen: a Pp. 2009 január 1.-étől módosított 99/A. §. (4) bekezdése a (3) bekezdés b.) pontban foglaltokról úgy rendelkezik, hogy erre hivatkozással kézbesítési vélelem megdöntése iránti kérelmet csak természetes személy vagy jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaság terjeszthet elő. Jogi személyiségű gazdasági társaság tehát nem.

E kérdéskörök tárgyalásánál feltétlenül szükséges volt tehát polgári eljárásjogi kérdéseket is vizsgálni, így az értekezés ezen részeiben interdiszciplináris szemlélet is tetten érhető.

3. A kutatás tudományos eredményei

1. Az előző két pontban ismertetett eltérések az egyes vizsgált kérdéskörök jellegében értelemszerűen nemcsak a kutatási feladat célkitűzései, illetve módszerei, hanem a kutatás eredményei tekintetében is jelentkeznek, hiszen az egyes fejezetekhez rendelt kutatási célok szükségképpen eltérő eredményekben manifesztálódnak. Az alapozó célzatú első fejezet jellegénél fogva nem kedvez az új, konkrét valóságukban megragadható tudományos eredmények felmutatásának, itt a társaságok fogalmi elemeinek és lényegi jellemvonásainak feltárására vonatkozó elméletek összegzése és ebből egy adekvát, logikus rendszer és magyarázat összerakása volt a cél, megalapozva a későbbi részekben kifejtetteket is. Jelentősége azonban nem áll meg az első rész tartalmának a dolgozat későbbi részeinek, illetőleg eredményeinek megalapozásában, mert a kutatás ezen része eredményei tekintetében fokozottan irányadó Marcel Proust azon megállapítása, mely szerint „a valódi felfedezés nemcsak abban áll, hogy új területeket találunk, hanem abban, hogy új szemmel nézzük az eddig ismert világot.”

2. A társaságalapítás, illetve a társaságok működése gazdaságelméleti mozgatórugóinak feltárását célzó rész tekintetében az eredmények a leíró-elemző-összehasonlító jelleg, és a vizsgált kérdések elméleti megközelítése miatt inkább az absztrakció magasabb fokán jelentkeznek, így ezeknél a részekenél az eredmények tételes jogilag, illetve taxatív is megragadható felsorolása kevésbé tehető meg. Ebben a tekintetben el kell fogadni egyértelmű kiindulópontként, hogy a társaságalapítással ugyanazt a gazdasági funkciót lehet megvalósítani, mint a piaci mechanizmusok igénybevitelével, így nyilvánvaló, hogy a tevékenységet elkezdni kívánó jogalany azt az utat fogja választani, ami

számára kedvezőbbnek tűnik. Ennek keretében fel kell mérni mindkét megoldás várható költségeit. Ezt követően pedig egyértelmű a következő lépés: ha a társaság alapításával és működtetésével járó költségek kisebbek, mint ugyanazon erőforrásoknak a piaci mechanizmusok igénybevételével történő megszervezésével járó költségek, akkor következik be a társaság alapítás. Így fokozottan, lehetőség szerint a teljesség igényével kellett feltárni a társaság alapítást indokoló körülményeket, szembeállítva és értékelve a piaci mechanizmus irányába mutató körülményekkel. Ahogy utaltam rá, leginkább a két különböző úttal járó költségek összegyűjtésével lehet ezt megtenni, hiszen a mélyebb vizsgálat kimutatta: mind a társaság alapítás, mind a piaci mechanizmusok igénybevétele jóval többre tehető költséggel jár, mint azt első ránézésre gondolni lehet. Nagyon fontos azonban kiemelni, hogy a gyakorlatban sem elég a társaság alapításnál leragadni, hiszen a világ dinamikus jellege miatt a létezők, így a gazdasági társaságok is mozgásban vannak, tehát a komplex elméleti kutatás sem elégedhet meg az alapítás vizsgálatával: a társaságok működésének folyamatát is vizsgálni kell, hiszen ahogy a társaság helyzete sem egyszer és mindenkorra adott, hanem folyamatosan változó, úgy a társaság költségeinek összevetése a piaci mechanizmusok költségeivel is változhat. Ez a gyakorlat szempontjából azért fontos, mert abban a pillanatban, amikor a társaság költségei nagyobbak lesznek, mint ugyanazon erőforrásoknak a piaci mechanizmusok igénybevételével történő megszervezésével járó költségek, akkor erre a társaság tagjai szükségképpen reagálnak, hiszen gazdaságilag már nem éri meg nekik. Ebből a tételből le lehet vezetni egyfelől a társaságok növekedésének magyarázatát, másfelől pedig a végtelen növekedés gazdasági lehetetlenségét. Amíg ugyanis az újabb erőforrásoknak a társasági szervezetbe való bevonása kisebb költségekkel jár, mint ugyanezen erőforrásoknak a piacról való beszerzése, addig a társaság növekedni fog. Egy idő után azonban ez a folyamat szükségképpen megáll (nyilván, hogy mikor jön el ez az idő, azt a társaság, üzletága és a tevékenység jellege, gazdasági sikeressége dönti el), mert egy bizonyos méret felett és idő elteltével az irányítási költségek oly mértékben megnövekednek, hogy már meghaladják a piaci költségeket.

3. A társaságok, illetve a társaságokhoz nagyon hasonló entitások jogi személyisége problémájának mélyebb feltárására irányuló kutatás révén a szakirodalomban fellelhető elméletek ütköztetésével az eddigi területekkel ellentétben egzakt lehetőség nyílt a magánjog tudományának gazdagítására:

4. A hatályos jogban jogi személyiséggel nem rendelkező polgári jogi társaság római jogi megfelelője, a *societas* tekintetében konkrét érvekkel lehet cáfolni a *societas* jogalanyiságát hirdető elméleteket. Ezen elméletek leginkább Unger azon állításából indultak ki, mely szerint a jogi

személy döntő ismérvét a cél egysége és az akarat egysége képezi. Ha ezt vesszük alapul, akkor el kell ismerni, hogy az ismérv a societasra is áll. A cél és akarat egysége nemcsak a societasra jellemző, hanem az egyetemleges kötelezettségre, az egységes pertársaságra, de akár a hitelezők összességére vagy a családra, mint intézményre is. Ha pedig ezt az elméletet következetesen végig akarjuk vinni, akkor a societas mellett ezeket is jogi személynek kellene tekinteni. Nyilvánvalóan ez tarthatatlan lenne, tehát ezen az alapon a societas jogi személyiségét megállapítani nem lehet. A XIX. századi német és magyar jogtudomány eljutott erre a szintre.

A XIX. századi francia szakirodalom bizonyos része a Code Civil bizonyos rendelkezéseit is úgy értelmezte, hogy abból kihozzák a societas jogi személyiségét. A Code Civil 1845, 1846, 1848, 1852, és 1867 cikkei alapján megállapították, hogy az egyes tagok és a társaság között követelések és tartozások támadhatnak és a társaság bizonyos tekintetben a tagoktól elkülönített vagyonnal bírhat. Ezek a jogszabályhelyek azonban a tagok egymás közti jogviszonyára vonatkoznak és kiterjesztő értelmezéssel sem vonatkoztatható kívülálló harmadik személyek relációjára. Ebből pedig az következik, hogy a társaság gazdasági forgalomban való, saját nevében történő részvétele és a képviselő útján harmadik személyekkel kapcsolatban történő megszerzés és kötelezettségvállalás nem állapítható meg. Ezek pedig az általánosan elfogadott rendszer szerint a jogi személyiség esszenciális kritériumainak tekinthetők. A Code Civil-nek a szerzők által nem említett cikkei is cáfolják a societas jogalanyiságát: az 1862.-1864. cikk alcíme is a társaság tagjainak és nem a társaságnak a kötelezettségeiről beszél. (des engagements des associés a l'égard des tiers).

5. A szakirodalomban még inkább elterjedt, az előzőnél több alappal bíró, de szintén megcáfolható elmélet a societas publicanorum jogalanyisága. A forrásokból ugyanis kiderül, hogy rendelkezhetett önálló vagyonnal, képviselőt is alkalmazhatott és ami talán e vonatkozásban a legfontosabb: bonorum possessiot (vagyis a hagyatéknak a praetor által megadott birtokát) is követelhetett. Ezen túlmenően a manceps köthetett szerződést az állammal az adóbeszedésre és a szerződés jogosultja a societas publicanorum lett. Ezekől vezette le több szerző a societas publicanorum jogalanyiságát.

A forrásokból megállapítható, hogy elsősorban a societashoz képesti specialitásokat emelték ki és nem pedig a jogi személyekhez való hasonlóságokat. Hiszen ha el is fogadjuk, hogy a specialitások tekintetében van is hasonlóság a jogi személyekkel, a különbözőségek felsorolása sokkal nagyobb mértékű lenne, így ezen érv nem alkalmas a societas publicanorum jogi személy státuszának igazolására. A manceps által kötött szerződés pedig jogilag kizárólag a manceps

számára keletkeztetett kötelezettségeket, amit a manceps a társasági szerződés alapján a társaságra ruházott át. Ebből pedig az következik, hogy a manceps nem a *societas publicanorum* képviselőjeként kötötte az állammal a szerződést, hanem a saját nevében. Az pedig, hogy utóbb átruházza a részesedést, elméletileg és gyakorlatilag is fontos, de a jogi személy azon kritériumának, mely szerint képviselője útján vesz részt a gazdasági forgalomban, nem felel meg. Ennek a kritériumnak ugyanis pontosan az a lényege, hogy a képviselő (vagyis jelen esetben a manceps lenne) nyilatkozatának joghatása automatikusan a képviselt (vagyis jelen esetben a *societas publicanorum*) tekintetében áll be és külön átruházó szerződésre nincs szükség.

Összességében tehát megítélésem szerint a *societas publicanorum* jogi személy státusza melletti elkötelezettséggel is maximum odáig lehet elmenni, hogy a *societas publicanorum* bizonyos vonatkozásokban a jogi személyekhez hasonló jellemvonásokkal bír, amikre tekintettel speciális helyet foglal el a *societasok* között, azonban ennél többet kimondani nem lehet.

6. Ahogy a bevezetőben is írtam: nem nyugvó paraszat jelent a jogtudományi gondolkodásban azon disszonancia, ami a közkereseti és betéti társaság tényleges jellemvonásai és jogi személyiség nélküli státusza között fennáll. A hatályos Gt. saját cégneve alatt valamennyi gazdasági társaságnak, így a kkt-nek és a bt.-nek is megadja a jogképességet, így jogképességük tekintetében nem különböznek egyéb társasági formáktól. Megítélésem szerint egyik érv sem alkalmas ennek a helyzetnek a fenntartására, így de lege ferenda jelleggel csatlakozom azokhoz a szerzőkhöz, akik a felesleges megkülönböztetés eltörlését és a kkt, bt. jogi személyiséggel való felruházását javasolják. A főbb érveket, illetve az ellenérvek rövid cáfolatát ismertetem.

A jogi személyiség egyik tartalmi ismérve az alapítóktól elkülönített vagyontömeg. A hatályos Gt. 88. § (1) bekezdése alapján a közkereseti társaság létesítésére irányuló társasági szerződéssel a társaság tagjai arra vállalnak kötelezettséget, hogy korlátlan és egyetemleges felelősségük mellett üzletszerű közös gazdasági tevékenységet folytatnak és az ehhez szükséges vagyoni hozzájárulást a társaság rendelkezésére bocsátják. Ebből egyértelműen következik, hogy a tagoktól elkülönített vagyontömeg kritériuma megvalósul a jogi személyiséggel nem rendelkező közkereseti társaságnál is, így ez az ismérv a megkülönböztetésre semmiképpen nem alkalmas. Kétségtelen nem esik egybe a szabályozás a jogi személyiséggel rendelkező kft és rt. elkülönített vagyonához képest, az eltérés ugyanakkor csak számszaki és nem olyan strukturális jellegű, ami egy ilyen magas szintű elméleti distinkció alapján történő szétválasztást, mint a jogi személyiség

megléte vagy meg nem léte indokolna. A különbség ugyanis annyi, hogy amíg az alapítóktól elkülönített, társaság rendelkezésére bocsátott vagyonnak (jegyzett, tőke, alaptőke, törzstőke, jelen relációban irreleváns) a jogi személyiségű társaságoknál meg van határozva a minimális mértéke, addig a jogi személyiséggel nem rendelkező kkt.-nél és bt.-nél ilyen előírást nem találunk.

Jogalanyiség elleni érv, hogy a hatályos Gt. alapján a jogi személyiségű kft. és az rt. részben és időlegesen saját maga tulajdonosává válhat, méghozzá úgy, hogy a társaság a törzstőkén, illetve az alaptőkén felüli vagyonából megszerezheti a saját tulajdonosi jogait megjelenítő üzletrész vagy részvény tulajdonjogának a Gt-ben meghatározott hányadát, míg a kkt.-nél és bt.-nél erre nincs lehetőség. Megítélésem szerint az alábbiak alapján ez nem a jogi személyiséggel függ össze: Való igaz, hogy a jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságoknál nincs lehetőség a társaság saját tulajdonának a társaság általi megszerzésére, ennek oka azonban kevésbé a jogi személyiség kritériumok meglétében vagy meg nem létében keresendő, hanem inkább abban, hogy a jogi személyiséggel nem rendelkező gazdasági társaságokra vonatkozó szabályozás nem ismer olyan jogintézményt, amely a tagok jogait és a társaság vagyonából őket megillető hányadot testesítené meg. Így megszerezni sincs mit. A megoldás indoka nem tekinthető a jogi személy és a jogi személyiség nélküli jogalanyiség elkülönítésére okot adó tényezőnek, hanem szimplán az érintett társasági formák sajátosságaiból fakad. Ezen érveken túlmenően azért is viszonylagos lenne egy ilyen alapú elkülönítés, mert a korábbi Gt. egyik jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társasága pont a közös vállalat volt, amelynél ugyancsak nem volt szó tagok jogait és a társaság vagyonából őket megillető hányadot megtestesítő jogintézmény társaság általi megszerzéséről.

Az 1875-ös Kt. kodifikációs munkálataiban jelentős részt vállaló Apáthy Imre álláspontja nagyban befolyásolta a kérdés mikénti eldöntését: szerinte jogi személynek a megengedett célra létrehozott egyesülések akkor tekinthetők, ha céljuk nem személyes, vagyis a jogi személyi minősítést elnyerő egyesülés nem egy egyénileg meghatározott, bizonyos számú személyek összessége, hanem egy szám szerint meg nem határozott és változtatható személyösszesség érdekei megvalósítására törekszik. Zlinszky Imre álláspontja szerint a kkt-re és a bt-re nem jellemző, hogy a tagjait képező személyek individualitásától független önállóságában bírja jogalanyiségének alapját és lényegét. Ehhez szorosan kapcsolódik a másik ellenérv a kkt és a bt. jogi személyisége ellen, mely szerint nem bírnak olyan szervezettel, mint a részvénytársaság, márpedig a tagoktól elkülönült szervezet a jogi személyiség egyik essenciája. Ha a hatályos Gt.-t nézzük, akkor ezek az érvek hagyományok ide, hagyományok oda, nem alkalmasak a kkt és bt. tekintetében a jogi

személyiség meg nem adására. A „változtatható személyösszesség” kritériumot sok egyéb ok mellett a Gt. 99.§. f. pontja és 101.§. (1) bekezdése alapján egyértelműen meg lehet állapítani, hiszen ezek a jogszabályhelyek rendelkeznek a kkt-ban való társasági részesedés átruházásáról, ami alanyváltozást jelent a társasági jogviszonyban. A változás pedig csak a társasági szerződés módosítását igényli, de a társaság ugyanaz marad. A tagoktól elkülönült szervezet kapcsán pedig két hatályos szabályt idéznék: a Gt. 33.§. (1) bekezdése alapján a tagok jogosultak felügyelő bizottság létrehozására és amennyiben a Gt. 92. §. (2) bekezdésében foglalt felhatalmazással élve a tagok gyűlésének működési mechanizmusát szabályozzák, akkor már a tagok gyűlésének elkülönítése is viszonylagossá válik a jogi személyiségű társasági formákra jellemző, formalizált és elkülönült taggyűléstől.

További érv a jogi személyiség ellen a tagok személyének a társasággal való erőteljesebb összekapcsolódása, amelynek egyik további szegmense a személyes közreműködés kötelezettsége. A ma hatályos Gt. alapján aztán az ezen csoportba tartozó, jogi személyiséggel szemben felhozott érveket is végképp meg lehet cáfolni.

A személyes közreműködés kötelezettsége és a tagok ebből eredő szorosabb összekapcsolása a társasággal 1992-től már nem áll fenn, hiszen a hatályos Gt. 91.§. (1) bekezdése alapján a társaság bármely tagja személyesen *közreműködhet* a társaság személyében. Ebből egyértelműen következik, hogy ez nem kötelező, a csak vagyoni hozzájárulást szolgáltató tag társasághoz való relációja pedig egyértelműen a jogi személyiségű társaságokhoz áll közelebb.

A társaság és a tagok esetleges személyes kapcsolatából eredő jogi személyiség hiányát ugyancsak cáfolja a jogi személyiségű kft.-nél létesített mellékszolgáltatás intézménye, amelynek révén a kft. tagjai személyesen is közreműködnek a kft. tevékenységében. Így nemcsak elméletileg előállhat, hanem gyakorlatilag sokszor elő is áll olyan szituáció, hogy a jogi személyiségű kft.-nél személyesen közreműködik a tag a társaság tevékenységében, míg a jogi személyiséggel nem rendelkező kkt-nél csak a vagyoni hozzájárulást szolgáltatja.

Mindezen fejtegetések lezárásaként több oldalról körüljárva a kérdést egyértelműen leszögezhetjük: a hatályos Gt.-vel szemben a hatályos Gt. egyéb rendelkezéseiből következő és a jogirodalomban többségben lévőnek tekinthető felfogás tekinthető adekvátabbnak, amely a jogi személyiséget megadná a kkt-nek és a bt-nek is.

7. A korlátolt felelősség kapcsán a káros mellékhatások elleni védekezések közül az egyik legvitatottabb minimumtőke előírása, illetve mértéke. A korlátozott felelősséghez fűződő hátrányok összességükben, illetve társadalmi mértékükben meg se közelítik az előnyöket, hiszen ellenkező esetben nem futott volna be ilyen sikeres pályát a korlátozott felelősség intézménye. Ezen túlmenően a meglévő hátrányok elleni védekezéssel ki lehet küszöbölni a problémákat. A korlátozott felelősséggel járó legnagyobb probléma lehet, hogy a gazdaság szempontjából egészséges mértékű pozitív kockázatvállalás helyett/mellett a társaság tagjai túlzottan kockázatos tevékenységekbe is belefognak, mert a korlátozott felelősség lehetővé teszi, hogy amennyiben sikerül és extraprofitot hoz a tevékenység, akkor a profit a tagoké legyen, ha viszont nem sikerül és a társaság tőkéjét meghaladó fizetési kötelezettségben manifesztálódó veszteséget generál, akkor ezt már ne ők viseljék, hanem végső soron azok a hitelezők, akik ezáltal és a tagok korlátozott felelőssége által nem jutnak hozzá jogos követelésükhöz. Védekezési eszközként egyebek mellett szóba jöhet a kötelező biztosítás előírása vagy a felelősség-áttörés, amelyek területén szintén érdekes érvekkel és ellenérvekkel, igazolásokkal és cáfolatokkal lehet találkozni. Megítélésem szerint azonban ennél fontosabb és izgalmasabb eredmény az egyik leghatékonyabb védekezési eszköznek, a minimumtőke előírásának visszaszorítására irányuló, a jogalkotásban újabban jellemző tendencia elleni de lege ferenda jellegű fellépés.

Mint az közismert, jelentősen leszállította a Gt.-módosítás a kft. törzstőkéjének minimális mértékét, ezzel pedig az imént fejtegetett veszélyek esélyét jelentősen megnövelte.

Kétségtelen gazdasági tétel, hogy a hitelezőnek tényleges védelmet csak akkor jelent egy ilyen előírás, ha az előírt minimális tőke ténylegesen rendelkezésre áll, lényegében egy safe-ben elkülönítve. A magyar szabályozásban pedig (a korábbiakban is) alapítás után azonnal kivonható a tőke, a cég tartozásait ebből fedezni nem lehet, így a módosítás egyik indoka szerint felesleges olyan tőkeelőírást hatályban tartani, amely előnnyel nem jár, csak felesleges nehézséget jelent. Megítélésem szerint a valós probléma megoldásának nemcsak az lehet az útja, hogy elfogadjuk a tőke kivonás lehetőségét és erre tekintettel azt mondjuk, hogy ha már úgyis kivonják a tőkét, akkor minek az alapításkori tőkeminimum. Ugyanilyen jogi lehetőség lehetne a tőkeminimum korábbi szinten való megtartása mellett a tőke kivonás megakadályozása.

A kötelező tőkelszállítás indoka, hogy a kötelező tőke nehezíti a vállalat alapítást, ami a székhelyválasztáskor hátrányos helyzetbe hozza az országot. Elméletileg lehet valami ezen megközelítésben, a gyakorlat viszont azt mutatja, hogy nem a kötelező jegyzett tőke alapján választanak székhelyet a társaságok, hanem egy, a pénzügyeket tekintve sokkal fontosabb szempont alapján: ez pedig az adóterhek kérdése. Ha az elméleti eszmefuttatásból visszatérünk a konkrét, gazdaságilag racionális külföldi jogalany helyzetébe, akkor elmondható, hogy az a 2,5 millió forint különbség, ami az egyszeri tőkeszolgáltatásban megnyilvánuló kötelezettség tekintetében fennáll, aligha olyan volumenű tétel, ami negatív az adóterhekkel, illetve pozitív a kedvező adózásból eredő plusznyereséggel összevetve döntő motívumként szolgálna a székhelyválasztás tekintetében. Nem vitatom tehát a jegyzett tőke minimum, mint a helyválasztás szempontjának fontosságát, azonban ezzel a másik tényezővel összevetve, megítélésem szerint ahhoz képest csekélyebb jelentőségű. Így álláspontom szerint ez az érv nem alkalmas a kötelező tőkelszállítás minimuma csökkentésének igazolására.

Az objektív tudományos megközelítés jegyében viszont el kell ismerni, hogy az Európai Unióban uralkodó felfogás is a jegyzett tőkeminimum csökkentése felé tendál, így a jogharmonizációs szempontnak maradéktalanul megfelel az általam (is) kritizált törvénymódosítás. Megítélésem szerint és a fentiek alapján azonban az 500.000 Ft. helyetti 3. vagy 5. milliós Ft.-os kötelező jegyzett tőke több előnnyel járna az egyébként gazdaságilag jól funkcionáló korlátozott felelősség káros mellékhatásai elleni harc tekintetében, mint amennyi előnyt jelent más vonatkozásokban a leszállítása.

4. A kutatás eredményeinek hasznosítási lehetőségei

A bevezetésben a kutatás céljaként jelzett kérdések komplexitása, sokfelé ágazó elméleti és gyakorlati összefüggésrendszere mindegyik vizsgált területen széleskörű külföldi szakirodalom feldolgozását tette kötelezővé. Ennek a körülménynek az előnye a komparatív szemlélet előretörésében jelentkezik, hiszen a témával foglalkozó egyes, különböző külföldi könyvek, cikkek, eseti döntések gyakran nemcsak a magyar szemlélettől, hanem egymástól is jelentős mértékben eltérnek. A sokféle megközelítési mód szintéziséből lesűrhető megállapítások pedig általánosságban is hasznosíthatók, illetve többségükben, az esetenkénti szükséges korrekcióval a magyar viszonyokra is adaptálhatók. Legeklejtőbb példa erre az angolszász jogból ismertetett jogesetek (pl: Salomon-ügy), amelyekben a Lordok Háza értékelte azt a körülményt,

hogy a társaság vagyona elválna a tag magánvagyonától. A környezet ugyan más a kontinentális jogokban, de a végső cél hasonló, így korrekciókkal adaptálható volt a döntés a magyar viszonyokra, illetve magyar döntésekkel összehasonlítható volt. Különösen a Lordok Háza döntésének azon érve, amely szerint a korlátozott felelősségű társaságokkal gazdasági kapcsolatot létesítőknél tudniuk kell, hogy mit jelent a korlátozott felelősség. Jónéhány magyar jogesetben kellett a Legfelsőbb Bíróságnak hasonló tényállás mellett hasonló döntést.

A vizsgált terület jellege lehetővé teszi az értekezés eredményeinek több szinten történő felhasználását: az egyetemi oktatásban elsősorban alternatív tárgyak, illetve jogösszehasonlító jellegű kurzusok tekintetében. Ezen túlmenően a kérdésre vonatkozó elméletek összegezése a téma bármelyik szegmensével kapcsolatos, jövőbeni kutatás kiindulópontja lehet. A gazdasági társaságok jogalanyiségével, illetve a jegyzett tőke legkisebb mértékével kapcsolatos fejtegetések de lege ferenda jellegű megállapításai pedig a jogi szabályozás esetleges jövőbeni módosításai tekintetében lehetnek iránymutatóak.

Fontosabb publikációk

Schadl-Ujlaki: A kettős jelleg egyik megnyilvánulása a polgári jogban: a beszámítás
Jogtudományi Közlöny 2010/5.

Schadl: Megjegyzések a jogképesség és a jogalanyiség társasági jogi kérdéseire
Jogelméleti Szemle 2010/2.

Krejniker-Schadl: Európai kitekintés a bírósági végrehajtás szervezetrendszerére és szabályozására

Ünnepi tanulmányok Sárközy Tamás 70. születésnapjára, Lectum Kiadó, Szeged
2010.

Schadl: A szocialista jogalanyiség a társaságok tekintetében
Jogelméleti Szemle 2010/4.

Schadl: A végrehajtási eljárás akadályozása és a bírósági utat megkerülő jogorvoslatok kérdése
Tanulmánygyűjtemény a 2010. december 8-9. napján megrendezett Magyar Bírőképző Akadémia előadásából

Schadl-Ujlaki: Gondolatok a kezesség járulékos jellegéről
Jogtudományi Közlöny m.a.

Schadl-Ujlaki: Gondolatok a kkt. és a bt. Jogi személyiségének hiányáról
Jogtudományi Közlöny m.a.

Schadl: A végrehajtási eljárás és a felszámolás kapcsolata
2011. évi jogász vándorgyűlés referátumainak gyűjteménye m.a.

Oktatói tevékenység

2006. szeptember 1- 2010. július 30.: egyetemi tanársegéd, Károli Gáspár Református Egyetem,
Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári jogi tanszék

2010. szeptember 1-: megbízott oktató, Corvinus Egyetem, Közigazgatási kar, Magánjogi tanszék

2011. január 1-: Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara oktatási szakreferense

Szakmai konferenciák

2008: OTDK Károli Gáspár Református Egyetem, Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári jogi
tanszék

2009: Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara 2009. évi jelöltoktatása

2010: Magyar Bírőképző Akadémia 2010. december 8-9. napján megrendezett konferencia és
szakmai előadássorozata

2010: Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara 2010. évi jelöltoktatása

2011: Magyar Jogászegylet 2011. április 7-9. napján Sopronban megrendezett Jogász Vándorgyűlés

2011: Magyar Bírósági Végrehajtói Kamara 2011. évi jelöltoktatása

1. The summary of the research and its objectives

The aim of my thesis is to give a detailed analysis of dogmatic and practical questions of company law and to evaluate conclusions. I consider the topic of the research especially important because after resolving numerous theoretical questions and moulding the useful elements of theories related to the given issue new maxims may be established which enrich the science of private law. Furthermore, it may render help to business associations functioning in the economy through company law as a result of a deeper analysis of their founding and that of the process of their activity.

In the first part of my thesis I attempt to provide a general and dogmatic description of company law completely identifying myself with the statement of Moór Gyula according to which “a real lawyer cannot content himself with knowing merely statutory law”.

In my thesis I intend to demonstrate questions related to the topic with a complex attitude paying special attention to the current issues of our time. However, besides dealing with those current issues the history of the related legal literature and that of its development should also be treated, which must be the integral part of a complex research on the one hand and it is inevitable to understand the current issues mentioned above on the other hand. Therefore in every case I touch upon the most important and relevant aspects in the history of the concerned legal institution’s development. I also describe those processes under the influence of which changes of any kind took place either in the statutory instruments of the examined legal institution or in the theoretical attitude to the given issue. It is in line with the guiding principle applied in legal history and in modern juridical researches, under which the starting point of each legal institution must be its history. The examined questions and the history of the legal institution are always treated in the given chapter as it is advisable to consider a given issue in its process and to introduce its present situation through the history of its development. In order to lay the foundations, the description of the preliminaries of modern company law is given in an independent chapter, which is the second part of the thesis, and where special emphasis is laid on the examination of what economic and social demands induced the emergence of different forms of business associations in the ancient Rome.

After dealing with the historical aspects I gave a detailed analysis of those questions of company law which are considered most essential in the theory and in the practical economic activity. In special literature the topic of legal personality of business associations appears from time to time beginning from the initial stages in Roman law through the studies related to codification in the 19th century up to the analysis of the Act on Business Associations in 1988, 1997 and 2006 due to the legal contradiction of the legal status of general partnership and limited partnership, which has not been resolved during the past centuries and which still exists. This is the essential chapter of this thesis, the aim of which is the introduction and comprehensive understanding of the system of company law. As we can see it through the introduction of legal problems in Roman law up to the introduction of efforts 1500 years later to solve or to contradict those most debated issues which arose as early as in the Roman times, the issue of legal personality of business associations has been a heated debate in jurisprudence up today. Regarding that it is not only a Hungarian peculiarity, in this part of the thesis special emphasis is laid on the examination of foreign legal systems and the arising questions related to this topic in Community Law.

Before founding a business association a rational legal entity will inevitably consider the economic motivations. Therefore, the analysis of these questions and the evaluation of how theoretical reflexions are manifested on a practical level are the integral part of the present study. This is in the fourth part.

Since the question of limited liability is an issue which comes up at a certain level when dealing with any theoretical question of company law, there is a separate chapter dedicated to this legal institution, in which I analyze the driving forces of its emergence, its economic advantages and disadvantages and also the theoretical attempts to reduce those drawbacks. This is the fifth part.

When formulating the objectives of the present research one of which was to write a demanding thesis that can be of use from several perspectives, I was motivated by another motto of Moór Gyula: "the present and the future are shaped by the past through law". It means that the elaboration of topical questions even together with the examination of the development of law is not sufficient because a research must reveal the characteristics of the law in a given period, their expected impacts and the perspectives of

development. Therefore, the possible future regulations of the examined questions are the integral part of the thesis as well.

2. The methods and sources of the research

In harmony with the above said the thesis is dominated by a historic, international and comparative attitude. The examined questions and the history of the legal institutions are dealt with in the given chapter with only one exception indicated previously, i.e. the description of the preliminaries of modern company law. I believe it is advisable to consider a given issue in its process, to introduce its present situation through the history of its development and to draw conclusions regarding the possible future regulations. In areas where the present regulation faces theoretical problems (the most typical example is the lack of legal personality in general partnerships and limited partnerships) and also where difficulties arise in practise due to the implementation of the rule (one example is the low extent of the minimum capital in case of limited liability companies) the thesis attempts to outline the possibilities of the most efficient future regulations based on the content of the present law in force, the judicial practise and the foreign theories that appear from time to time. The proposals elaborated using the method of *de lege ferenda* increase the efficiency of Hungarian regulation. When analyzing the statutory legal regulations and the individual legal institutions the descriptive-analytical method is applied. In some cases this method is complemented with a critical attitude, mainly when proposals are made to introduce changes to overcome the shortcomings of the present regulation and that of the practise.

The dominance of the international and comparative attitude was facilitated by the study of the original sources in foreign languages (most of them in English) indicated in the bibliography. Their comparison with the Hungarian sources made a complex approach to the questions possible.

3. How the results of this research can be utilized

The elaboration of a wide range of special literature was possible due to the fact that the questions indicated in the introduction as the objectives of the research are complex and ramifying, the main advantage of which is the prevalence of the comparative attitude, as the foreign books, the articles, the rulings in individual cases differ not only from the Hungarian attitude but from each other to a considerable extent as well. The conclusions that can be drawn from the synthesis of the numerous and different approaches can be utilized in general and most of them can be applied to the Hungarian circumstances after their occasional correction. The most typical examples of this are the cases known from Common Law (e.g. the Salomon case), in which the House of Lords evaluated the circumstance that the assets of the company are separate from the private property of its member. Although the legal environment is different in Continental laws but the final goal is similar so with certain corrections the ruling was applicable to the Hungarian circumstances and is was comparable with Hungarian rulings. Especially the argument for the ruling of the House of Lords is remarkable, according to which those who establish economic relationship with limited liability companies must be aware of the fact what limited liability means. The Supreme Court had to issue a similar ruling in similar statement of facts in several cases in Hungary.

Owing to the character of the examined area the results of the thesis can be used at different levels, concerning university courses it can be used for alternative subjects and also for comparative courses of law. Furthermore, the summary of theories related to the issue can be a starting point for future researches of any segment of the topic. The *de lege ferenda* type of statements of comments related to the subjectivity of business associations and to the minimum extent of the subscribed capital can be guiding concerning the possible modifications of the legal regulation in the future.